

Een dagje KBIN te Brussel

Theo Peeters, Wim Klein & André van Eck

Op maandag 19 november waren we een dagje op bezoek in de collectie van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) te Brussel. Wim Klein ging daar op bezoek om een aantal graafwespen te bestuderen en te fotograferen, die door Franz Friedrich Kohl in 1894 waren beschreven. Ikzelf en André van Eck zijn aangehaakt. Voor zijn Syrphidae-checklist van Cyprus heeft André een serie zweefvliegen, verzameld door Mavromoustakis van Cyprus, uitgezocht. Mavromoustakis was vooral een bijenman, actief verzamelaar in de jaren 50 van de vorige eeuw. Het grootste deel van zijn collectie staat nu in Londen (NMH), maar de zweefvliegen zijn via de collectie van Dr. M. Bequaert in het Brusselse terecht gekomen. Ik ging mee omdat ik o.a. nieuwsgierig was naar de collectie van Paul Dessart. Hier een kort verslag van enkele ervaringen en ontdekkingen.

KBIN

Na een autorit via Antwerpen werden we rond half twaalf in Brussel ontvangen door conservator Wouter Dekoninck die ons naar de collectieruimte van de Diptera en Hymenoptera leidde. André had tevens afgesproken met Mark Pollet, slankpootvliegen-specialist, om hem materiaal uit o.a. Cyprus, Portugal en Mongolië te overhandigen. Met hem hadden we

een gezellig onderonsje over ‘het allerlei’ van onderzoek en mensen in de entomologie. Intussen had Wouter lampen en binoc’s op twee tafels aan laten rukken.

In de pauze hebben we onder begeleiding van Stefan Kerkhof, collectie manager van Thierry Bouyer (o.a. specialist Saturniidae), een deel van het gebouw doorkruist. Hij leidde ons naar de koffie en thee op de werkkamer van Wouter die in een vergadering zat. Na deze korte pauze werd onze wens om even kennis te maken Alain Pauly, welbekende taxonoom op het gebied van bijen met voorkeur voor Halictidae, ingewilligd. En tenslotte konden we ook nog een glimp meenemen van een opslagruimte met werkcollecties waaraan onderzoek gedaan wordt door medewerkers van het museum. In de communicatie was de voertaal Nederlands maar ook Frans, want vele medewerkers zijn Franstalig. Terug naar de collectie.

Paul Dessart

Naast nieuwsgierigheid was mijn eigen drijfveer om mee naar Brussel te gaan de collectie van de superfamilie Ceraphronoidea, een van de groepen van ‘vergeten’ miniwespen waaraan ik momenteel werk. Evenals van enkele andere superfamilies probeer ik via literatuuronderzoek een overzicht te krijgen van de wespen van de Ceraphronoidea die gemeld zijn van Nederland. Een bezoek aan de collectie van de voormalige wereldspecialist van deze superfamilie nl. de franstalige Belg Paul Dessart (1931-2001) kwam dan ook als gevraagd. Mijn voornemen voor dit bezoek was om zijn collectie na te kijken op Nederlandse dieren. Er werden enkele Nederlandse dieren gevonden die verzameld waren door Henk Evenhuis (1919-2008) en door Henk Vlug. De exemplaren uit de Brand, verzameld in 1990 met behulp van een malaiseval, konden (nog) niet worden teruggevonden. Staan die in Tilburg of elders in de collectie? Die middag bleek te kort om zijn gehele collectie door te werken. Door andere delen van de Brusselse hymenopterencollectie zoals de collecties Debauche en Ghesquière werd ik afgeleid van mijn voornemen alleen naar Ceraphronoidea te kijken. Ook de dozen met Platygastriidae en Diapriidae in de collectie kon ik niet ongezien overslaan. Opvallend om nog te vermelden is dat de holotypen gewoon tussen de andere exemplaren staan en dat ik me niet kan herinneren dat ik ook recente dieren uit de 21^e eeuw heb gezien in deze collectie. Blijkbaar wordt er aan de genoemde groepen van microhymenoptera ook hier weinig gewerkt. Of staan de recente vangsten nog elders? Kortom: er staan nog wel enkele vragen uit dus moet ik zeker nog een keer terug naar Brussel.

Intermezzo: macrofotografie van wespen door Wim Klein

Aangemoedigd door Kees van Achterberg en Jan

Muilwijk ben ik al een tijdje bezig met het fotograferen van collectiemateriaal. En al doende heb ik bemerkt dat het vaak makkelijker is om op een foto details van een wespje te bestuderen dan door een stereomicroscop. Alleen is het niet altijd eenvoudig goede detailfoto’s met genoeg scherptediepte te maken. Inmiddels, na vele pogingen wijzer geworden, heb ik een aardige opstelling gemaakt, die mee kan bij een museumbezoek; een deel daarvan zie je op figuur 1. Een camera, een macrolens en een setje tussenringen.

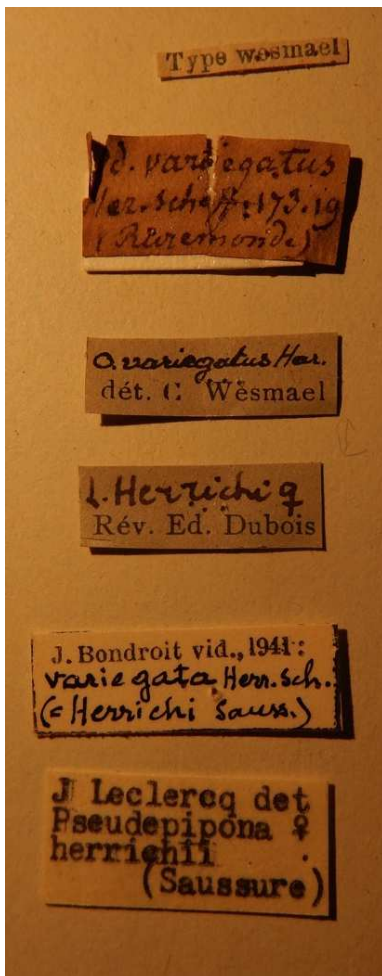

Figuur 1. Foto-opstelling van Wim Klein. Foto Wim Klein.

Om echter foto’s te maken die van voor tot achter scherp zijn, ontkom je niet aan het stacken [stapelen] van foto’s en dat maakt dat de basisopstelling uitgebreid is met een stabiel statief en een scherpstelslede. Die scherpstelslede heb ik zelf uitgebreid met een plateautje – dat witte ding op de foto – waarop een kogelkop staat waarop de te fotograferen wesp wordt geplaatst. Doordat de wesp zo precies in de lengte staat van de lens, blijft die wesp mooi in het beeld als je met hele kleine stapjes van 0,1 mm de camera naar voren verplaatst en zo een reeks foto’s krijgt, die bij elkaar een plaatje geven dat van voren tot achteren scherp is. Dat stapelen kan via Photoshop of in mijn geval via HeliconFocus, maar er zijn meer programma’s die dat kunnen. Een probleem dat met dit alles nog niet opgelost is, is de belichting en die is vaak de storende factor in het geheel. Wespjes kunnen heel glad zijn en lekker glimmen of heel mat met een mooie structuur, maar die komt niet zomaar goed in beeld. Op de foto zie je twee lichtbronnen, maar ik gebruik meestal ook een paar kleine witte kartonnetjes als reflectoren en perkamentpapier om het licht te spreiden, zodat er geen hinderlijke reflecties ontstaan. De belichting is iets dat bij elk wespje weer opnieuw uitgezocht moet worden, maar al doende kom je daar wel uit.

Pseudepipona herrichii

Tijdens dit bezoek werd tevens dus de tijd genomen om her en der rond te neuzen in de collectie en werd

Figuur 2. Etiketten. Foto Theo Peeters.

ook nog een wesp opgezocht die in m'n achterhoofd zat: *Pseudepipona herichii*, een plooiwesp van de subfamilie Eumeninae. Uit ons land zijn twee exemplaren van twee vindplaatsen bekend uit de 19e eeuw: Roozendaal en Roermond (Peeters et al. 2004) en ik wist me te herinneren dat die laatste in Brussel moest staan. Bondroit (1943) noemt uit Musée de Bruxelles namelijk een vrouwtje van deze soort als *Pseudepipona variegata* (Herr.-Sch.) van Ruremonde (Limbourg hollandais). Het betreft hier *Pseudepipona*

variegata (Herrich-Schäffer, 1839) nec (Fabricius, 1793). En warempel, in de collectie vond ik alleen dit ene vrouwtje onder *Pseudepipona herichii*. Het dier draagt een hele serie etiketten. Een mooie terugblik in de tijd want je ziet van boven naar beneden op de zes etiketten grote Belgische hymenopterologen langskomen: Constantin Wesmael (1798-1872), Rév. Ed. Dubois (?), Jean Bondroit (1882-1952) en Jean Leclercq (1921-2018)(Fig. 2).

Uit deze etiketten kunnen we opmaken dat het exemplaar uit de periode Wesmael moet stammen en misschien wel door hem verzameld is. Tenslotte maakte Wim enkele prachtige foto's van het betreffende exemplaar in de Brusselse collectie, zodat jullie het nu ook kunnen bewonderen (Fig. 3 en 4).

Slotwoord

Alles bij elkaar een interessante, gezellige en geslaagde middag in het KBIN en ik hoop dat er nog meer mogen volgen. Al was het alleen maar om ook eens de tentoonstellingen te kunnen bekijken, want op maandag is het museum gesloten voor publiek. En de collectie die Paul Dessart bij elkaar heeft gebracht is zeer de moeite waard om nogmaals te bestuderen.

Literatuur

- Bondroit, J., 1943. Catalogue des vespides des environs de Bruxelles. - Annales de Société Royale Zoologique de Belgique 74: 106-123.
- Pauly, A., 2001. Bibliographie des Hyménoptères de Belgique précédée de notices biographiques (1827-2000). Première partie. - Notes fauniques de Gembloux 44: 37-84.
- Pauly, A., 2001. In memoriam Paul Dessart (9 juin 1931 - 26 mars 2001). - Bulletin S.R.B.E. / K.B.V.E. 137: 182-196.
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. Mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit & H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata). - Nederlandse Fauna 6, NNM Naturalis Leiden, KNNV Uitgeverij Utrecht & EIS-Nederland Leiden, 507 pp.
- Vermeulen, R., T. Evenhuis, A. Minks, H. Vlug, K. van Achterberg & T. Peeters, 2009. In memoriam Henk Evenhuis (1919-2008) - Entomoloog in hart en nieren. - Entomologische Berichten 69 (2): 46-52.

Figuur 3 en 4. *Pseudepipona herichii* vrouwtje. Foto's Wim Klein.